

KLINIKERADMINISTRERT PTSD-SKALA FOR *DSM-5* Versjon for vurdering av siste måned

Versjonsdato: 1. mai 2015

Referanse: Weathers, F. W., Blake, D. D., Schnurr, P. P., Kaloupek, D. G., Marx, B. P., & Keane, T. M. (2015). *The Clinician-Administered PTSD Scale for DSM-5 (CAPS-5) – Past Month* [måleverktøy]. Tilgjengelig på <http://www.ptsd.va.gov/>

Översettelse ved:

Harald Bækkelund, Jone Aareskjold og Matilde Endsjo.
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)

Nettadresse: <http://www.ptsd.va.gov/professional/assessment/adult-int/caps.as>

Navn: _____

Intervjuer: _____

Studie: _____

ID-nummer: _____

Dato: _____

NASJONALT KUNNSKAPSSENTER
OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS

Instruksjoner

Standardisert administrering og skåring av CAPS-5 er vesentlig for å komme frem til pålitelige og gyldige skårer og diagnostiske avgjørelser. CAPS-5 skal kun administreres av kvalifiserte intervjuere som har formell opplæring i strukturert klinisk intervjuteknikk og differensialdiagnostikk, og en inngående forståelse av det konseptuelle grunnlaget for PTSD og lidelsens symptomer. I tillegg må intervjueren ha detaljert kunnskap om særtrekk ved og konvensjoner for CAPS-5.

Administrering

- 1 Identifiser en traumatisk referansehendelse som skal utgjøre grunnlaget for symptomundersøkelsen. Administrer «Life Event Checklist» og spørsmålene under kriterium A på side 4, eller bruk en annen strukturert, evidensbasert metode. Referansehendelsen kan enten være en enkelthendelse (f.eks. «ulykken») eller flere hendelser som er nær knyttet til hverandre (f.eks. «de verste delene av stridserfaringene dine»).
- 2 Les spørsmålene ordrett, ett og ett, og i den oppsatte rekkefølgen, med disse unntakene:
 - a) Bruk respondentens egne ord for å sette navn på referansehendelsen eller beskrive de spesifikke symptomene.
 - b) Omformuler standardspørsmålene for å ta hensyn til det som har kommet frem i samtalen, men gå tilbake til de ordrette formuleringene så raskt som mulig. For eksempel kan spørsmålene i punkt 20 begynne slik: «Du har nevnt at du har søvnproblemer. Hvilke typer problemer?»
 - c) Hvis du ikke har tilstrekkelig informasjon etter å ha stilt alle standardspørsmålene, kan du stille fritt formulerte oppfølgingsspørsmål. I slike tilfeller kan du ofte få respondenten tilbake på sporet ved å gjenta det første spørsmålet i punktet.
 - d) Når det er nødvendig, kan du be om spesifikke eksempler eller be respondenten utdype svaret – også selv om dette ikke er nevnt i spørsmålene.
- 3 Det er viktig at du *ikke* foreslår svar for respondenten eller legger ord i munnen på ham/henne. Hvis en respondent har uttalte vansker med å forstå et spørsmål, kan det være nødvendig å gi et kort eksempel for å oppklare eller illustrere hva du spør om. Dette bør kun gjøres i sjeldne tilfeller og etter at respondenten har fått god mulighet til å svare spontant.
- 4 *Ikke* les vurderingsbeskrivelsene for respondenten. De er bare ment for deg, intervjueren, fordi riktig bruk krever klinisk vurderingsevne og inngående forståelse av vurderingskonvensjonene for CAPS-5.
- 5 Gjennomfør intervjuet så effektivt som mulig for å minimere respondentens belastning. Noen nyttige strategier:
 - a) Sett deg godt inn i CAPS-5, slik at spørsmålsflyten blir naturlig.
 - b) Still bare akkurat så mange spørsmål du trenger for å hente inn tilstrekkelig informasjon til at skåringen er gyldig.
 - c) Ta minst mulig notater, og skriv mens respondenten snakker for å unngå lange pauser.
 - d) Ta ledelsen i samtalen. Vis respekt, men vær bestemt, slik at du klarer å holde respondenten på riktig spor. Veksle mellom å stille spørsmål, få frem eksempler og påpeke motsetninger.

- 1 På samme måte som i tidligere versjoner av CAPS er alvorlighetsvurderingen av symptomene i CAPS-5 basert på symptomenes frekvens og intensitet, med unntak av punkt 8 (amnesi) og 12 (avtakende interesse), som er basert på styrke og intensitet. Det som er nytt i CAPS-5, er at punktene har én samlet alvorlighetsskår. I tidligere versjoner av CAPS ble frekvens og intensitet vurdert hver for seg i hvert punkt, slik at de enten ble summert for å få ut en samlet alvorlighetsskår for symptomene eller satt sammen etter bestemte regler for å gi en dikotomisk symptomskår (til stede / fraværende). Dermed skal klinikerne i CAPS-5 sette sammen informasjonen om frekvens og intensitet før det settes én enkelt alvorlighetsskåre for hvert symptom. Avhengig av hvilket punkt det er snakk om, vurderes frekvens enten som antall forekomster (hvor ofte den siste måneden) eller prosentdel av tiden (hvor mye av tiden den siste måneden).

Intensitet vurderes på en tallskala i fire trinn der trinnene er beskrevet som *Minimalt*, *Tydelig til stede*, *Uttalt* og *Ekstremt*. Intensitet og alvorlighet henger sammen, men er likevel ikke det samme. Intensitet viser til styrken på en typisk forekomst av et symptom. Alvorlighet viser til den totale symptombelastningen i en gitt tidsperiode og er en kombinasjon av intensitet og frekvens. Dette ligner på den mengde/frekvens-vurderingen som brukes for alkoholinntak. Hovedsakelig er vurderingstrinnene for intensitet de samme som trinnene for alvorlighet, som beskrives nedenfor, og de skal tolkes og brukes på samme måte, med unntak av at alvorlighetsvurderingen skal ta hensyn til både intensitet og frekvens. Før vi tar hensyn til frekvens, kan vi dermed si det slik at en intensitetsvurdering på *Minimalt* svarer til en alvorlighetsvurdering på *Mildt / subterskel*, *Tydelig til stede* svarer til *Moderat / på terskel*, *Uttalt* svarer til *Alvorlig / vesentlig forhøyet*, og *Ekstremt* svarer til *Ekstremt/lammende*.

- 2 Vurderingsskalaen for symptomalvorlighet i CAPS-5 har fem trinn og brukes for alle symptomer. Trinnene på vurderingsskalaen skal tolkes og brukes slik:
 - 0 **Fraværende** Respondenten avviser problemet, eller respondentens svar stemmer ikke overens med symptomkriteriet i *DSM-5*.
 - 1 **Mildt/subterskel** Respondenten beskriver et problem som stemmer overens med symptomkriteriet, men det er ikke alvorlig nok til å bli regnet som klinisk signifikant. Problemet oppfyller ikke symptomkriteriet i *DSM-5* og kan dermed ikke bidra til at det settes en PTSD-diagnose.
 - 2 **Moderat / på terskel** Respondenten beskriver et klinisk signifikant problem. Problemet oppfyller symptomkriteriet i *DSM-5* og kan dermed bidra til at det settes en PTSD-diagnose. Problemet bør behandles. Denne vurderingen krever en minimumsfrekvens på $2 \times \text{måned}$ eller *deler av tiden* (20–30 %) pluss en minimumsintensitet på *Tydelig til stede*.
 - 3 **Alvorlig / vesentlig forhøyet** Respondenten beskriver et problem som ligger godt over terskelen. Problemet er vanskelig å håndtere og til tider overveldende, og behandling vil være vesentlig. Denne vurderingen krever en minimumsfrekvens på $2 \times \text{uke}$ eller *mye av tiden* (50–60 %) pluss en minimumsintensitet på *Uttalt*.
 - 4 **Ekstremt / lammende** Respondenten beskriver et dramatisk symptom som ligger langt over terskelen. Problemet er gjennomtrengende, uhåndterlig og overveldende, og vil være høyt prioritert for behandling.
- 3 Hovedsakelig må både minimumsfrekvens og minimumsintensitet være oppfylt for den alvorlighetsskåren du velger. Likevel er det slik at du kan utøve klinisk skjønn når du velger skår hvis frekvensen er noe lavere enn det som er påkrevd, men intensiteten er høyere. For eksempel kan du velge skåren *Moderat / på terskel* hvis et symptom forekommer $1 \times \text{måned}$ (i stedet for kravet om $2 \times \text{måned}$), så lenge intensiteten er vurdert til *Uttalt* eller *Ekstrem* (i stedet for minstekravet, som er at den må være *Tydelig til stede*). På samme måte kan du velge skåren *Alvorlig / vesentlig forhøyet* hvis et symptom forekommer $1 \times \text{uke}$ (i stedet for kravet om $2 \times \text{uke}$), så lenge intensiteten er vurdert til *Ekstrem* (i stedet for minstekravet, som er at den må være *Uttalt*). Hvis du er i tvil om valget mellom to alvorlighetsskårer, velger du den laveste.

- 4 Du må være sikker på at symptomet ikke bare oppfyller *DSM-5*-kriteriet fenomenologisk, men også at det er funksjonelt relatert til referansetraumat – for eksempel at det oppsto eller ble forverret på grunn av hendelsen. Punkt 1–8 og 10 i CAPS-5 (gjenopplevelse, iherdig unngåelse, amnesi og skyld) er direkte knyttet til hendelsen. På de andre punktene må du vurdere traumerelasjonen (TR) ved å bruke spørsmålene og vurderingsskalaen for TR. De tre TR-vurderingene er
- a) **Sikker** = Symptomet har tydelig opphav i referansetraumat fordi 1) det har oppstått en åpenbar forandring i funksjonsnivå etter traumat, og/eller fordi 2) respondenten mener bestemt at symptomet har sammenheng med referansetraumat.
 - b) **Sannsynlig** = Symptomet er sannsynligvis relatert til referansetraumat, men sammenhengen er ikke entydig. Situasjoner der denne vurderingen brukes, kan være når 1) det ser ut til å ha oppstått en forandring i funksjonsnivå etter traumat, men den ikke er klar og eksplisitt, slik den ville være ved *Sikker*, 2) respondenten ser en sammenheng mellom symptomet og referansetraumat, men er mindre sikker enn han/hun ville ha vært ved vurderingen *Sikker*, eller 3) det ser ut til å være et funksjonelt forhold mellom symptomet og andre sikre traumerelaterte symptomer, som gjenopplevelsessymptomer (f.eks. at lammelsen eller tilbaketrekningen øker når gjenopplevelsen øker).
 - c) **Usannsynlig** = Symptomet kan tilskrives en annen årsak enn referansetraumat fordi 1) det er en åpenbar funksjonell sammenheng med denne andre årsaken, og/eller 2) respondenten bestemt mener at symptomet har sammenheng med den andre årsaken og avviser at det er relatert til referansetraumat. Fordi det kan være vanskelig å utelukke en funksjonell sammenheng mellom et symptom og referansetraumat, skal vurderingen *Usannsynlig* bare brukes når det er tydelige belegg for at symptomene har en årsak som ikke er relatert til referansetraumat. MERK: Symptomer der TR er vurdert til *Usannsynlig*, skal ikke bidra til at det settes en PTSD-diagnose eller telles med i den totale summen for symptomalvorlighet i CAPS-5.
- 5 **Den totale skåren for symptomalvorlighet i CAPS-5** regnes ut ved å summere alvorlighetsskårene i punkt 1–20. MERK: Alvorlighetsvurderingen i de to dissosiasjonsspørsmålene (punkt 29 og 30) skal ikke telles med i utregningen av den totale alvorlighetssumskåren for CAPS-5.
- 6 **Alvorlighetssumskårene for symptomkategoriene i CAPS-5** regnes ut ved å summere de enkelte alvorlighetsskårene for symptomene i hver *DSM-5*-kategori. Dermed er alvorlighetssumskåren for kriterium B (gjenopplevelse) summen av de enkelte alvorlighetsskårene i punkt 1–5, alvorlighetssumskåren for kriterium C (unngåelse) er summen av punkt 6 og 7, alvorlighetssumskåren for kriterium D (negative endringer i kognisjon og humør) er summen av punkt 8–14, og alvorlighetssumskåren for kriterium E (overaktivering) er summen av punkt 15–20. Man kan også regne ut en alvorlighetssumskåre for symptomkategorien dissosiasjon ved å summere punkt 29 og 30.
- 7 **Den diagnostiske statusen for PTSD** avgjøres ved først å vurdere om enkeltsymptomene er *Til stede* eller *Fraværende*, og deretter ved å følge den diagnostiske regelen i *DSM-5*. Et symptom regnes bare for å være til stede hvis alvorlighetsvurderingen i det aktuelle punktet er satt til 2 = *Moderat* / *på terskel* eller høyere. I punkt 9 og 11–20 kreves det i tillegg at relasjonen til traumat er satt til *Sikker* eller *Sannsynlig*. Hvis ikke regnes symptomet som fraværende. Den diagnostiske regelen i *DSM-5* krever at minst ett kriterie-B-symptom, ett kriterie-C-symptom, to kriterie-D-symptomer og to kriterie-E-symptomer er til stede. I tillegg må kriterium F og G oppfylles. Under kriterium F kreves det at forstyrrelsen har vart i minst én måned. Under kriterium G kreves det at forstyrrelsen fører til enten klinisk signifikant ubehag eller nedsettelse i funksjonsevne, indikert ved at punkt 23–25 settes til 2 = *Moderat* eller høyere.

Kriterium A:

Utsettelse for faktisk død eller fare for død, alvorlig skade eller seksuell vold på en (eller flere) av disse måtene:

- 1 Ved selv å oppleve den/de traumatiske hendelsen(e).
- 2 Ved personlig å ha vært vitne til at noen andre ble utsatt for hendelsen(e).
- 3 Ved å få vite om at et nært familiemedlem eller en nær venn ble utsatt for den/de traumatiske hendelsen(e). Dersom et familiemedlem eller en venn døde eller sto i fare for å dø, må hendelsen(e) ha vært voldsomme eller skyldes ulykke.
- 4 Ved å oppleve gjentatt eller ekstrem utsettelse for ubehagelige detaljer fra den/de traumatiske hendelsen(e) (f.eks. redningsarbeidere som må berge levninger eller politifolk som gjentatte ganger utsettes for detaljer om misbruk av barn). Merk: Kriterium A4 gjelder ikke eksponering gjennom elektroniske medier, TV, filmer eller bilder, med mindre eksponeringen er arbeidsrelatert.

[Administrer «Life Event Checklist» eller en annen strukturert traumeundersøkelse]

Jeg vil stille deg noen spørsmål i forbindelse med spørreskjemaet om belastende opplevelser som du fylte ut. Først vil jeg be deg om å fortelle litt om den hendelsen du sa var verst. Deretter vil jeg spørre deg om hvordan denne hendelsen kan ha påvirket deg den siste måneden. Jeg trenger ikke mye informasjon – bare nok til at jeg kan forstå de problemene du kan ha hatt. Det er fint om du sier fra hvis du føler at du blir oppskaket eller ukomfortabel mens vi går gjennom spørsmålene, slik at vi kan gå roligere frem og snakke om det. Det er også fint om du sier fra hvis du har noen spørsmål, eller hvis det er noe du ikke forstår. Har du noen spørsmål før vi begynner?

Den hendelsen du sa var den verste, var (HENDELSEN). Jeg vil gjerne at du beskriver kort hva som skjedde.

Referansehendelse (spesifiser): _____

Hva skjedde? (Hvor gammel var du? Hvordan var du involvert? Hvem andre var involvert? Ble noen alvorlig skadet eller drept? Sto noens liv i fare? Hvor mange ganger skjedde dette?)

Type utsettelse:

- ___ Opplevd
- ___ Vært vitne til
- ___ Fått vite om
- ___ Eksponert for ubehagelige detaljer

Livsfare?

NEI JA (selv___andre___)

Alvorlig skade?

NEI JA (selv___andre___)

Seksuell vold?

NEI JA (selv___andre___)

Er kriterium A oppfylt?

NEI TROLIG JA

I resten av samtalen vil jeg at du skal ha (HENDELSEN) i tankene mens jeg spør deg om forskjellige problemer den kan ha skapt for deg. Du kan ha hatt noen av disse problemene før, men i denne samtalen skal vi konsentrere oss om den siste måneden. For hvert problem vil jeg spørre om du har hatt det den siste måneden, og i tilfelle hvor ofte og mye det har plaget deg.

Kriterium B:

Tilstedeværelse av ett eller flere av de følgende intrusive symptomene relatert til den/de traumatiske hendelsen(e), og som oppsto etter hendelsen(e):

Punkt 1 (B1): Gjentatte, uønskede og påtrengende ubehagelige minner om den/de traumatiske hendelsen(e).

Merk: Hos barn som er eldre enn seks år, kan dette komme til uttrykk som gjentatt lek der temaer eller detaljer fra den/de traumatiske hendelsen(e) vises.

I løpet av den siste måneden, har du hatt noen uønskede minner om (HENDELSEN) mens du var våken, altså utenom drømmer? (Sett 0 = fraværende hvis bare i drømmer)

Hvordan arter det seg når du begynner å huske (HENDELSEN)?

[Dersom uklart:] (**Er dette uønskede minner, eller tenker du på (HENDELSEN) med vilje?**) (Sett 0 = fraværende med mindre tankene oppleves som ufrivillige og plagsomme)

Hvor mye plager disse minnene deg?

Klarer du å bli kvitt dem og tenke på noe annet?

[Dersom uklart:] (**Alt i alt, hvor stort er dette problemet for deg? Hvorfor?**)

Sett ring: Ubehag = Minimalt Tydelig til stede Uttalt Ekstremt

Hvor ofte har du hatt disse minnene den siste måneden?

Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / ubehagets intensitet

Moderat = minst 2 × måned / ubehag er tydelig til stede, noe vansker med å avvise minner

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt ubehag, vesentlige vansker med å avvise minner

Punkt 2 (B2): Gjentatte ubehagelige drømmer der innholdet og/eller affektene i drømmene er relatert til hendelsen(e). Merk: Hos barn kan det forekomme skremmende drømmer uten gjenkjennelig innhold.

I løpet av den siste måneden, har du hatt noen ubehagelige drømmer om (HENDELSEN)? Beskriv en typisk drøm. (Hva skjer?)

[Dersom uklart:] (**Våkner du av den?**)

[Dersom ja:] (**Hva opplever du når du våkner opp? Hvor lang tid tar det før du sovner igjen?**)

[Hvis personen ikke sovner igjen:] (**Hvor mye søvn mister du?**)

Hvor mye plager disse drømmene deg?

Sett ring: Ubehag = Minimalt Tydelig til stede Uttalt Ekstremt

Hvor ofte har du hatt disse drømmene den siste måneden? Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / ubehagets intensitet

Moderat = minst 2 × måned / ubehag er tydelig til stede, mindre enn 1 time søvntap

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt ubehag, mer enn 1 time søvntap

Punkt 3 (B3): Dissosiative reaksjoner (f.eks. flashback) der personen føler det som om eller oppfører seg som om den/de traumatiske hendelsen(e) skjer på nytt. (Slike reaksjoner kan fremkomme på et kontinuum der det mest ekstreme uttrykket er fullstendig tap av oppmerksomhet overfor omgivelsene.) Merk: Hos barn kan det forekomme traumespesifikk utagering under lek.

I løpet av den siste måneden, har det vært ganger da du plutselig oppførte deg eller følte det som om (HENDELSEN) faktisk skjedde igjen?

[Dersom uklart:] **(Dette er annerledes enn å tenke på det eller drømme om det – nå spør jeg om flashback, altså at du føler det som om du er tilbake på tidspunktet da [HENDELSEN] skjedde, og at du faktisk gjennomlever den på nytt.)**

Hvor mye virker det som om (HENDELSEN) skjer igjen? (Er du forvirret om hvor du faktisk er?)

Hva gjør du når dette skjer? (Legger andre merke til oppførselen din? Hva sier de?)

Hvor lenge varer det?

Sett ring: Dissosiasjon = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / dissosiasjonens intensitet

Moderat = minst 2 × måned / dissosiative egenskaper er tydelig til stede, kan ha noe oppmerksomhet overfor omgivelsene, men gjenopplever hendelsen på en måte som skiller seg klart fra tanker og minner

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalte dissosiative egenskaper, forteller om livaktig gjenopplevelse, f.eks. med bilder, lyder, lukter

Punkt 4 (B4): Intenst psykologisk ubehag eller ubehag over lengre tid dersom man blir utsatt for indre eller ytre stimuli som symboliserer eller ligner på et element fra den/de traumatiske hendelsen(e).

I løpet av den siste måneden, har du blitt følelsesmessig opprørt når noe minnet deg om (HENDELSEN)?

Hvilke typer påminnelser gjorde deg opprørt?

Hvor mye plager disse påminnelsene deg?

Klarer du å roe deg selv ned når dette skjer? (Hvor lang tid tar det?)

[Dersom uklart:] **(Alt i alt, hvor stort er dette problemet for deg? Hvorfor vurderer du det slik?)**

Sett ring: Ubegag = Minimalt Tydelig til stede Uttalt Ekstremt

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / ubehagets intensitet

Moderat = minst 2 × måned / ubegag er tydelig til stede, noe vansker med å komme seg igjen

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalte ubegag, vesentlige vansker med å komme seg igjen

Punkt 5 (B5): Markerte fysiologiske reaksjoner på indre eller ytre stimuli som symboliserer eller ligner på et element fra den/de traumatiske hendelsen(e).

I løpet av den siste måneden, har du hatt noen fysiske reaksjoner når noe minnet deg om (HENDELSEN)?

Kan du gi noen eksempler på dette? (Fikk du hjertebank, eller endret pusten seg? Begynte du å svette, eller følte du deg anspent eller skjelven?)

Hvilke typer påminnelser setter i gang disse reaksjonene?

Hvor lang tid tar det før du kommer deg igjen?

Sett ring: Fysiologisk reaktivitet = *Minimal* *Tydelig til stede* *Uttalt* *Ekstrem*

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / intensitet på fysiologisk reaksjon

Moderat = minst 2 × måned / reaktiviteten er tydelig til stede, noe vansker med å komme seg igjen

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt reaktivitet og vedvarende reaksjon, vesentlige vansker med å komme seg igjen

Kriterium C:

Vedvarende unngåelse av stimuli relatert til den/de traumatiske hendelsen(e) som oppsto etter hendelsen(e), og som går frem av ett eller flere av disse punktene:

Punkt 6 (C1): Unngåelse av eller forsøk på å unngå ubehagelige minner, tanker eller følelser om eller nær knyttet til den/de traumatiske hendelsen(e).

I løpet av den siste måneden, har du prøvd å unngå tanker eller følelser om (HENDELSEN)?

Hvilke typer tanker eller følelser unngår du?

Hvor vanskelig er det å unngå disse tankene eller følelsene? (Hva gjør du for å unngå dem?)

[Dersom uklart:] **(Alt i alt, hvor stort er dette problemet for deg? Hva ville ha vært annerledes hvis du ikke måtte unngå disse tankene eller følelsene?)**

Sett ring: Unngåelse = *Minimal* *Tydelig til stede* *Uttalt* *Ekstrem*

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / unngåelsens intensitet

Moderat = minst 2 × måned / unngåelse er tydelig til stede

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt unngåelse

Punkt 7 (C2): Unngåelse av eller forsøk på å unngå ytre påminnelser (mennesker, steder, samtaler, aktiviteter, gjenstander, situasjoner) som skaper ubehagelige minner, tanker eller følelser om eller nær knyttet til den/de traumatiske hendelsen(e).

I løpet av den siste måneden, har du prøvd å unngå ting som minner deg om (HENDELSEN), som personer, steder eller situasjoner?

Hvilke ting unngår du?

Hvor mye arbeid må du legge i å unngå disse påminnelsene? (Må du planlegge eller endre på aktiviteten din for å unngå dem?)

[Dersom uklart:] **(Alt i alt, hvor stort er dette problemet for deg? Hva ville ha vært annerledes hvis du ikke måtte unngå disse påminnelsene?)**

Sett ring: Unngåelse = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / unngåelsens intensitet

Moderat = minst 2 x måned / unngåelse er tydelig til stede

Alvorlig = minst 2 x uke / uttalt unngåelse

Kriterium D:

Negative endringer i kognisjon og humør relatert til den/de traumatiske hendelsen(e) som oppsto eller forverret seg etter hendelsen(e), og som går frem av to eller flere av disse punktene:

Punkt 8 (D1): Manglende evne til å huske en viktig del av den/de traumatiske hendelsen(e) (typisk på grunn av dissosiativ amnesi og ikke andre faktorer som hodeskade, alkohol eller narkotika).

I løpet av den siste måneden, har du hatt vansker med å huske noen viktige deler av (HENDELSEN)? (Føler du at det er hull i det minnet du har om [HENDELSEN]?)

Hvilke deler har du hatt vansker med å huske?

Føler du at du burde være i stand til å huske disse tingene?

[Dersom uklart:] **(Hvorfor tror du at du ikke husker dem? Fikk du en hodeskade under [HENDELSEN]? Var du bevisstløs? Var du beruset av alkohol eller narkotika?)** (Sett 0 = fraværende hvis relatert til hodeskade, tap av bevissthet eller beruselse under hendelsen)

[Dersom fortsatt uklart:] **(Er dette detaljer det er helt vanlig å glemme? Eller tror du at du kan ha blokkert det fordi det ville ha vært for smertefullt å huske?)** (Sett 0 = fraværende hvis dette er vanlige detaljer å glemme)

Sett ring: Vansker med å huske = Minimale Tydelig til stede Uttalte Ekstreme

I løpet av den siste måneden, hvor mange av de viktige delene av (HENDELSEN) har du hatt vansker med å huske? (Hvilke deler husker du fortsatt?)

Antall viktige deler _____

Ville du ha vært i stand til å huske disse detaljene hvis du hadde forsøkt?

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = del av hendelsen som ikke huskes / intensitet i mangel på evne til å huske

Moderat = minst én viktig del / vansker med å huske er tydelig til stede, noen minner kommer frem ved forsøk på å huske

Alvorlig = flere viktige deler / uttalte vansker med å huske, få minner også ved forsøk på å huske

Punkt 9 (D2): Vedvarende og overdrevne negative tanker om eller forventninger til en selv, andre eller verden (f.eks. «jeg er slem», «jeg kan ikke stole på noen», «hele verden er farlig», eller «hele nervesystemet mitt er ødelagt for alltid»).

I løpet av den siste måneden, har du hatt sterke negative tanker om deg selv, andre mennesker eller verden?

Kan du gi noen eksempler på dette? (Hva med tanker som «jeg er slem», «det er noe alvorlig galt med meg», «jeg kan ikke stole på noen», eller «verden er farlig»?)

Hvor sterke er disse tankene? (Hvor overbevist er du om at disse tankene er sanne? Klarer du å se ting på en annen måte?)

Sett ring: Overbevisning = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor mye av tiden den siste måneden har du følt det slik, i prosent? Prosentdel av tiden _____

Oppsto disse tankene etter (HENDELSEN), eller ble de forverret av den? (Tror du de er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / tankenes intensitet

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / overdrevne negative forventninger er tydelig til stede, noe vansker med å vurdere mer realistiske tanker

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalte overdrevne negative forventninger, vesentlige vansker med å vurdere mer realistiske tanker

Punkt 10 (D3): Vedvarende forvrengt erkjennelse av årsaken til eller konsekvensene av den/de traumatiske hendelsen(e), slik at personen beskylder seg selv eller andre.

I løpet av den siste måneden, har du beskyldt deg selv for (HENDELSEN) eller konsekvensene av den? Fortell litt mer om det. (På hvilken måte mener du at du selv er skyld i [HENDELSEN]? Var det noe du gjorde? Eller noe du mener du burde ha gjort, som du ikke gjorde? Eller handler det mer om hvordan du er generelt?)

Har du beskyldt noen andre for (HENDELSEN) eller konsekvensene av den? Fortell litt mer om det. (På hvilken måte mener du at [ANDRE] er skyld i [HENDELSEN]? Var det noe han/hun/de gjorde? Eller noe du mener han/hun/de burde ha gjort, som vedkommende ikke gjorde?)

Hvor mye skylder du på (DEG SELV ELLER ANDRE)?

Hvor overbevist er du om at (DU ELLER ANDRE) faktisk har skylden for det som skjedde? (Er andre enige med deg? Klarer du å vurdere dette spørsmålet på en annen måte?)

(Sett 0 = fraværende hvis personen bare skylder på gjerningspersonen, altså den som med vilje forårsaket hendelsen og hadde onde hensikter)

Sett ring: Overbevisning = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor mye av tiden den siste måneden har du følt det slik, i prosent?

Prosentdel av tiden _____

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / skyldfølelsens intensitet

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / forvrengt skyldfølelse er tydelig til stede, noe vansker med å vurdere mer realistiske tanker

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalte forvrengt skyldfølelse, vesentlige vansker med å vurdere mer realistiske tanker

Punkt 11 (D4): Vedvarende negativ følelsestilstand (f.eks. frykt, skrekk, sinne, skyld eller skam).

I løpet av den siste måneden, har du hatt noen sterke negative følelser som frykt, skrekk, sinne, skyld eller skam?

Kan du gi noen eksempler på dette? (Hvilke negative følelser opplever du?)

Hvor sterke er disse negative følelsene?

Hvor godt takler du dem?

[Dersom uklart:] **(Alt i alt, hvor stort er dette problemet for deg? Hvorfor?)**

Sett ring: Negative følelser = *Minimalt* *Tydelig til stede* *Uttalt* *Ekstremt*

Hvor mye av tiden den siste måneden har du følt det slik, i prosent?

Prosentdel av tiden _____

Oppsto disse negative følelsene etter (HENDELSEN), eller ble de forverret av den? (Tror du de er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = *Sikker* *Sannsynlig* *Usannsynlig*

0 *Fraværende*

1 *Mildt/subterskel*

2 *Moderat / på terskel*

3 *Alvorlig / vesentlig forhøyet*

4 *Ekstremt/lammende*

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / de negative følelsenes intensitet

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / negative følelser er tydelig til stede, noe vansker med å takle dem

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalte negative følelser, vesentlige vansker med å takle dem

Punkt 12 (D5): Markert redusert interesse for eller deltakelse i viktige aktiviteter

I løpet av den siste måneden, har du vært mindre interessert i aktiviteter du pleide å like før?

Hvilke ting har du mistet interessen for eller gjør mindre av enn før? (Noe annet?)

Hvorfor er det slik? (Sett 0 = fraværende hvis den avtakende deltakelsen skyldes mangel på muligheter, fysiske hindringer eller naturlig utvikling/endring i foretrukne aktiviteter)

Hvor sterkt er tapet av interesse? (Ville du fortsatt ha satt pris på [AKTIVITETER] hvis du kom i gang igjen?)

Sett ring: Tap av interesse = *Minimalt* *Tydelig til stede* *Uttalt* *Ekstremt*

Alt i alt, hvor mange av de vanlige aktivitetene dine har du vært mindre interessert i den siste måneden, i prosent?

Prosentdel av aktiviteter _____

Hvilke ting liker du fortsatt å gjøre?

Oppsto dette tapet av interesse etter (HENDELSEN), eller ble det forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = *Sikker* *Sannsynlig* *Usannsynlig*

0 *Fraværende*

1 *Mildt/subterskel*

2 *Moderat / på terskel*

3 *Alvorlig / vesentlig forhøyet*

4 *Ekstremt/lammende*

Viktigste faktorer ved skåring = prosentdel av aktiviteter som påvirkes / intensitet på tap av interesse

Moderat = noen aktiviteter (20–30 %) / tap av interesse er tydelig til stede, men personen finner fortsatt noe glede i aktiviteter

Alvorlig = mange aktiviteter (50–60 %) / uttalt tap av interesse, lite interesse av eller deltakelse i aktiviteter

Punkt 13 (D6): Avstand til eller fremmedhet overfor andre

I løpet av den siste måneden, har du følt avstand til andre mennesker eller at du er avskåret fra andre? Fortell litt mer om det.

Hvor sterk er følelsen av avstand til andre eller at du er frakoblet andre?
(Hvem føler du deg nærmest? Hvor mange personer føler du at du kan snakke om personlige ting med?)

Sett ring: Avstand eller fremmedhet =
Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor mye av tiden den siste måneden har du følt det slik, i prosent?
Prosentdel av tiden _____

Oppsto denne følelsen av avstand eller å være avskåret etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av hendelsen? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

- 0 Fraværende
- 1 Mildt/subterskel
- 2 Moderat / på terskel
- 3 Alvorlig / vesentlig forhøyet
- 4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / intensitet i følelsen av avstand eller fremmedhet

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / følelsen av avstand er tydelig til stede, men personen opplever fortsatt noe mellommenneskelig kontakt

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalt følelse av avstand eller fremmedhet fra de fleste mennesker, kan føle nærhet til bare én eller to personer

Punkt 14 (D7): Vedvarende manglende evne til å kjenne positive følelser (f.eks. manglende evne til å kjenne lykke, tilfredshet eller kjærlighet).

I løpet av den siste måneden, har det vært tilfeller der du har hatt vansker med å oppleve positive følelser som kjærlighet eller lykke?

Fortell litt mer om det. (Hvilke følelser har du vansker med å kjenne?)

Hvor store vansker har du med å kjenne positive følelser? (Er du fortsatt i stand til å kjenne noen positive følelser?)

Sett ring: Reduksjon i positive følelser = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor mye av tiden den siste måneden har du følt det slik, i prosent?
Prosentdel av tiden _____

Oppsto disse vanskene med å kjenne positive følelser etter (HENDELSEN), eller ble de forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

- 0 Fraværende
- 1 Mildt/subterskel
- 2 Moderat / på terskel
- 3 Alvorlig / vesentlig forhøyet
- 4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / intensitet i reduksjon av positive følelser

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / reduksjon i positive følelser er tydelig til stede, men personen er fortsatt i stand til å oppleve noen positive følelser

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalt reduksjon i positive følelser på en rekke følelsesområder

Kriterium E:

Markerte endringer i aktivering og reaksjon relatert til den/de traumatiske hendelsen(e) som oppsto eller forverret seg etter hendelsen(e), og som går frem av to eller flere av disse punktene:

Punkt 15 (E1): Irritabel atferd og raseriutbrudd (nesten eller helt uprovosert), ofte uttrykt gjennom verbal eller fysisk aggresjon mot mennesker eller gjenstander

I løpet av den siste måneden, har det vært tilfeller der du følte deg spesielt irritabel eller sint, slik at det kom til uttrykk gjennom atferden din?

Kan du gi noen eksempler på dette? (Hvordan arter det seg? Hever du stemmen eller roper? Kaster eller slår du ting? Dytter eller slår du andre?)

Sett ring: Aggresjon = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

Oppsto denne atferden etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / intensitet i aggressiv atferd

Moderat = minst 2 × måned / aggresjon er tydelig til stede, hovedsakelig verbalt

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt aggresjon, også noe fysisk aggresjon

Punkt 16 (E2): Skjødesløs eller selvdestruktiv atferd

I løpet av den siste måneden, har det vært tilfeller der du tok stor risiko eller gjorde ting som kunne ha skadet deg?

Kan du gi noen eksempler på dette?

Hvor mye risiko tar du? (Hvor farlig er denne oppførselen? Kom du til skade på noen måte?)

Sett ring: Risiko = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor ofte har du tatt slik risiko den siste måneden?

Antall ganger _____

Oppsto denne atferden etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / grad av risiko

Moderat = minst 2 × måned / risiko er tydelig til stede, kan ha kommet til skade

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt risiko, faktisk skade eller høy sannsynlighet for skade

Punkt 17 (E3): Overvaksomhet

I løpet av den siste måneden, har du vært spesielt årvåken eller vaktsom, selv om du ikke sto overfor noen form for trussel eller fare?
(Har du følt det som om du måtte være på vakt?)

Kan du gi noen eksempler på dette? (Hva gjør du når du er årvåken eller vaktsom?)

[Dersom uklart:] **(Hva er det som gjør at du reagerer på denne måten? Føler du at du er i fare eller truet på noen måte? Føler du dette i større grad enn de fleste andre ville ha gjort i samme situasjon?)**

Sett ring: Overvaksomhet = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor mye av tiden den siste måneden har du følt det slik, i prosent?

Prosentdel av tiden _____

Oppsto denne årvåkenheten eller vaktsomheten etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av hendelsen?

(Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / overvaksomhetens intensitet

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / overvaksomhet er tydelig til stede, f.eks. vaktsomhet på offentlige steder eller forhøyet oppmerksomhet mot trusler

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalt overvaksomhet, f.eks. ved at personen gjennomfører miljøet rundt seg for å oppdage farer, har sikkerhetsritualer eller er overdrevent bekymret for sikkerheten til familien, hjemmet eller seg selv

Punkt 18 (E4): Overdreven skvettenhet

I løpet av den siste måneden, har det vært tilfeller der du skvatt kraftig? Hvilke typer ting gjorde at du skvatt?

Hvor sterkt skvetter du? (Hvor sterkt reagerer du sammenlignet med hvordan folk flest ville ha reagert? Gjør du noe andre vil legge merke til?)

Hvor lang tid tar det før du kommer deg igjen?

Sett ring: Oppskakelse = Minimal Tydelig til stede Uttalt Ekstrem

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

Oppstod denne skvettenheten etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = Sikker Sannsynlig Usannsynlig

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / intensitet når personen skvetter

Moderat = minst 2 × måned / skvetter tydelig, noe vansker med å komme seg igjen

Alvorlig = minst 2 × uke / skvetter svært tydelig, vedvarende reaksjon, vesentlige vansker med å komme seg igjen

Punkt 19 (E5): Konsentrasjonsvansker

I løpet av den siste måneden, har du hatt konsentrasjonsvansker?

Kan du gi noen eksempler på dette?

Klarer du å konsentrere deg hvis du virkelig forsøker?

[Dersom uklart:] **(Alt i alt, hvor stort er dette problemet for deg? Hva ville ha vært annerledes hvis du ikke hadde hatt konsentrasjonsvansker?)**

Sett ring: Konsentrasjonsvansker = *Minimale* *Tydelig til stede* *Uttalte* *Ekstreme*

Hvor mye av tiden den siste måneden har du hatt konsentrasjonsvansker, i prosent? Prosentdel av tiden _____

Oppsto disse konsentrasjonsvanskene etter (HENDELSEN), eller ble de forverret av den?

(Tror du de er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor vurderer du det slik?)

Sett ring: Relasjon til traume = *Sikker* *Sannsynlig* *Usannsynlig*

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / konsentrasjonsvanskenes intensitet

Moderat = deler av tiden (20–30 %) / konsentrasjonsvansker er tydelig til stede, noe vansker, men kan konsentrere seg ved å anstrenge seg

Alvorlig = mye av tiden (50–60 %) / uttalte konsentrasjonsvansker, vesentlige vansker også ved anstrengelse

Punkt 20 (E6): Søvnforstyrrelser (f.eks. vansker med å sovne eller sove uavbrutt, eller urolig søvn)

I løpet av den siste måneden, har du hatt problemer med å sovne eller å sove uavbrutt?

Hvilke typer problemer? (Hvor lang tid tar det før du sovner? Hvor ofte våkner du om natten? Våkner du tidligere enn du ønsker?)

Hvor mange timer sover du totalt hver natt?

Hvor mange timer mener du at du burde sove?

Sett ring: Søvnforstyrrelser = *Minimale* *Tydelig til stede* *Uttalte* *Ekstreme*

Hvor ofte har du hatt disse søvnforstyrrelsene den siste måneden?

Antall ganger _____

Oppsto disse søvnforstyrrelsene etter (HENDELSEN), eller ble de forverret av den? (Tror du de er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor vurderer du det slik?)

Sett ring: Relasjon til traume = *Sikker* *Sannsynlig* *Usannsynlig*

0 Fraværende

1 Mildt/subterskel

2 Moderat / på terskel

3 Alvorlig / vesentlig forhøyet

4 Ekstremt/lammende

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / søvnforstyrrelsens intensitet

Moderat = minst 2 × måned / søvnforstyrrelser er tydelig til stede, tydelig lang latens eller tydelige vansker med å sove uavbrutt, 30–90 minutter søvntap

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalte søvnforstyrrelser, svært lang latens eller tydelige vansker med å sove uavbrutt, 90 minutter–3 timer søvntap

Kriterium F:

Forstyrrelsens varighet (kriterium B, C, D og E) er mer enn 1 måned.

Punkt 21: Symptomenes inntreden

[Dersom uklart:] **Når begynte du å ha (PTSD-SYMTOMENE) du har fortalt om?** (Hvor lenge etter traumet begynte de? Mer enn seks måneder?)

Totalt antall måneders forsinkelse _____

Med forsinket start (> 6 måneder)?

NEI JA

Punkt 22: Symptomenes varighet

[Dersom uklart:] **Hvor lenge har disse (PTSD-SYMTOMENE) vart til sammen?**

Totalt antall måneders varighet _____

Varighet på mer enn 1 måned?

NEI JA

Kriterium G:

Forstyrrelsen fører til klinisk signifikant ubehag eller nedsatt sosial eller yrkesmessig funksjonsevne, eller nedsettelse på andre viktige funksjonsområder.

Punkt 23: Subjektivt ubehag

I løpet av den siste måneden, hvor mye har disse (PTSD-SYMTOMENE) du har fortalt om, plaget deg?

[Vurder ubehag som er beskrevet i tidligere punkter]

0 Ikke i det hele tatt

1 Mildt – minimalt ubehag

2 Moderat – ubehaget er tydelig til stede, men håndterbart

3 Alvorlig – vesentlig ubehag

4 Ekstremt – lammende ubehag

Punkt 24: Nedsatt sosial funksjonsevne

I løpet av den siste måneden, har disse (PTSD-SYMTOMENE) påvirket relasjonen din til andre?

Hvordan da? [Vurder nedsettelse i sosial funksjonsevne fra tidligere punkter]

0 Ingen uheldig påvirkning

1 Mild påvirkning – minimal nedsettelse i sosial funksjonsevne

2 Moderat påvirkning – tydelig nedsettelse, men mange sider ved den sosiale funksjonsevnen er fortsatt uberørt

3 Alvorlig påvirkning – vesentlig nedsettelse, få sider ved den sosiale funksjonsevnen er uberørt

4 Ekstrem påvirkning – liten eller ingen sosial funksjonsevne

Punkt 25: Nedsatt yrkesmessig funksjonsevne eller nedsettelse på andre viktige funksjonsområder

[Dersom uklart:] **Er du i arbeid?**

[Dersom ja:] **I løpet av den siste måneden, har disse (PTSD-SYMPTOMENE) påvirket arbeidet ditt eller arbeidsevnen din? Hvordan da?**

[Dersom nei:] **Hvorfor det?** (Føler du at [PTSD-SYMPTOMENE] er relatert til at du ikke er i arbeid i dag? Hvorfor vurderer du det slik?)

[Sett minst 3 = alvorlig hvis personen er ute av arbeid på grunn av PTSD-symptomer. Hvis mangel på arbeid ikke skyldes PTSD-symptomene, eller hvis sammenhengen er usikker, skal poengvurderingen bare baseres på nedsettelse i annen viktig funksjonsevne]

Har disse (PTSD-SYMPTOMENE) påvirket andre viktige deler av livet ditt? [Ut fra hva som passer, kan du foreslå eksempler som foreldrerollen, husarbeid, skolearbeid, frivillig arbeid osv.] **Hvordan da?**

0 Ingen negativ påvirkning

- 1 Mild påvirkning – minimal nedsettelse i yrkesmessig eller annen viktig funksjonsevne
- 2 Moderat påvirkning – tydelig nedsettelse, men mange sider ved yrkesmessig eller annen viktig funksjonsevne er fortsatt uberørt
- 3 Alvorlig påvirkning – vesentlig nedsettelse, få sider ved yrkesmessig eller annen viktig funksjonsevne er uberørt
- 4 Ekstrem påvirkning – har liten eller ingen yrkesmessig eller annen viktig funksjonsevne

Generell vurdering

Punkt 26: Generell validitet

Vurder den generelle validiteten i svarene. Se på faktorer som medgjørighet i samtalen, mental status (f.eks. konsentrasjonsvansker, forståelse av punktene, dissosiasjon) og tegn på forsøk på å overdrive eller minimalisere symptomer.

0 Utmerket – ingen grunn til å mistenke ugyldige svar

- 1 God – det foreligger faktorer som kan ha negativ innvirkning på validiteten
- 2 Ganske god – det foreligger faktorer som har negativ innvirkning på validiteten
- 3 Dårlig – betydelig redusert validitet
- 4 Ugyldige svar – alvorlig nedsatt mental status eller muligvis bevisst «simulering av å være dårlig» eller «simulering av å være bra»

Punkt 27: Generell alvorlighetsgrad

Vurder den generelle alvorlighetsgraden for PTSD-symptomene. Se på graden av subjektivt ubehag, graden av nedsettelse i funksjonsevne, observasjoner av atferd i samtalen og vurdering av måten personen svarer på.

0 Ingen klinisk signifikante symptomer, intet ubehag og ingen nedsettelse i funksjonsevne

- 1 Mild – minimalt ubehag eller nedsettelse i funksjonsevne
- 2 Moderat – tydelig ubehag eller nedsettelse i funksjonsevne, men tilfredsstillende funksjonsevne ved anstrengelser
- 3 Alvorlig – vesentlig ubehag eller nedsatt funksjonsevne, og begrenset funksjonsevne også ved anstrengelser
- 4 Ekstrem – markert ubehag eller markert nedsatt funksjonsevne på to eller flere viktige funksjonsområder

Punkt 28: Generell forbedring

Vurder den generelle forbedringen siden forrige vurdering. Vurder graden av endring uavhengig av om den etter din vurdering skyldes behandling.

- 0 *Asymptomatisk*
- 1 *Vesentlig forbedring*
- 2 *Moderat forbedring*
- 3 *Svak forbedring*
- 4 *Ingen forbedring*
- 5 *Utilstrekkelig informasjon*

Spesifiser om det fremkommer dissosiative symptomer: Individets symptomer oppfyller kriteriene for posttraumatisk stresslidelse, og i tillegg – som respons på stressfaktoren – om personen opplever vedvarende eller gjentatte symptomer av en av de følgende typene:

Punkt 29 (1): Depersonalisering: vedvarende eller gjentatte opplevelser av å føle seg frakoblet egne tanker og egen kropp, som om man så seg selv utenfra (f.eks. å føle det som om man er i en drøm, å føle at en selv eller kroppen er uvirkelig, eller å føle at tiden går saktere enn vanlig).

I løpet av den siste måneden, har det vært tilfeller der du følte det som om du var atskilt fra deg selv, som om du så deg selv utenfra eller observerte tankene og følelsene dine som om du var en annen person?

[Dersom nei:] **(Har du følt det som om du var i en drøm, selv om du var våken? Eller som om noe ved deg ikke var virkelig? Eller som om tiden gikk saktere enn vanlig?)**

Fortell litt mer om det.

Hvor sterk er denne følelsen? (Mister du oversikten over hvor du er, eller hva som foregår?)

Hva gjør du når dette skjer? (Legger andre merke til oppførselen din? Hva sier de?)

Hvor lenge varer det?

Sett ring: Dissosiasjon = *Minimal* *Tydelig til stede* *Uttalt* *Ekstrem*

[Dersom uklart:] **(Skjedde dette på grunn av inntak av alkohol eller narkotika? Kan det ha skjedd på grunn av noe medisinsk, for eksempel et anfall?)** [Sett 0 = fraværende hvis det skyldes stoffbruk eller annen medisinsk tilstand]

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

Oppsto denne følelsen etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = *Sikker* *Sannsynlig* *Usannsynlig*

- 0 *Fraværende*
- 1 *Mildt/subterskel*
- 2 *Moderat / på terskel*
- 3 *Alvorlig / vesentlig forhøyet*
- 4 *Ekstremt/lammende*

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / dissosiasjonens intensitet

Moderat = minst 2 x måned / dissosiativ kvalitet er tydelig til stede, men forbigående, har fortsatt noe realistisk selvbevissthet og virkelighetssans

Alvorlig = minst 2 x uke / uttalt dissosiativ kvalitet, markert følelse av avstand og uvirkelighet

Punkt 30 (2): Derealisering: vedvarende eller gjentatte opplevelser av at omgivelsene er uvirkelige (f.eks. at verden oppleves som uvirkelig, drømmeaktig, fjern eller forvrengt).

I løpet av den siste måneden, har det vært tilfeller der ting rundt deg virket uvirkelige, veldig merkelige eller ukjente?

[Dersom nei:] **(Oppfatter du ting rundt deg som i en drøm eller en filmscene? Fremstår de som fjerne eller forvrengte?)**

Fortell litt mer om det.

Hvor sterk er denne følelsen? (Mister du oversikten over hvor du er, eller hva som foregår?)

Hva gjør du når dette skjer? (Legger andre merke til oppførselen din? Hva sier de?)

Hvor lenge varer det?

Sett ring: Dissosiasjon = *Minimal* *Tydelig til stede* *Uttalt* *Ekstrem*

[Dersom uklart:] **(Skjedde dette på grunn av inntak av alkohol eller narkotika? Kan det ha skjedd på grunn av noe medisinsk, for eksempel et anfall?)** [Sett 0 = fraværende hvis det skyldes stoffbruk eller annen medisinsk tilstand]

Hvor ofte har dette skjedd den siste måneden? Antall ganger _____

Oppsto denne følelsen etter (HENDELSEN), eller ble den forverret av den? (Tror du det er relatert til [HENDELSEN]? Hvorfor?)

Sett ring: Relasjon til traume = *Sikker* *Sannsynlig* *Usannsynlig*

0 *Fraværende*

1 *Mildt/subterskel*

2 *Moderat / på terskel*

3 *Alvorlig / vesentlig forhøyet*

4 *Ekstremt/lammende*

Viktigste faktorer ved skåring = frekvens / dissosiasjonens intensitet

Moderat = minst 2 × måned / dissosiativ kvalitet er tydelig til stede, men forbigående, har fortsatt noe virkelighetssans

Alvorlig = minst 2 × uke / uttalt dissosiativkvalitet, markert følelse av uvirkelighet

OPPSUMMERINGSARK FOR CAPS-5

Navn: _____ ID-nummer: _____ Intervjuer: _____ Studie: _____ Dato: _____

A. Utsettelse for faktisk død eller fare for død, alvorlig skade eller seksuell vold		
Er kriterium A oppfylt?	0 = NEI	1 = JA

B. Intrusjonssymptomer (krav om 1 for diagnose)	Siste måned	
Symptom	Alvor	Sx (Alvor $\geq$ 2)?
(1) B1 – Intrusive minner		0 = NEI 1 = JA
(2) B2 – Ubehagelige drømmer		0 = NEI 1 = JA
(3) B3 – Dissosiative reaksjoner		0 = NEI 1 = JA
(4) B4 – Psykologisk ubehag knyttet til traumerelaterte stimuli		0 = NEI 1 = JA
(5) B5 – Fysiologiske reaksjoner knyttet til traumerelaterte stimuli		0 = NEI 1 = JA
Delsum for B	Alvor B =	Antall Sx for B =

C. Unngåelsessymptomer (krav om 1 for diagnose)	Siste måned	
Symptom	Alvor	Sx (Alvor $\geq$ 2)?
(6) C1 – Unngåelse av minner, tanker eller følelser		0 = NEI 1 = JA
(7) C2 – Unngåelse av ytre påminnelser		0 = NEI 1 = JA
Delsum for C	Alvor C =	Antall Sx for C =

D. Kognisjons- og humørsymptomer (krav om 2 for diagnose)	Siste måned	
Symptom	Alvor	Sx (Alvor $\geq$ 2)?
(8) D1 – Ute av stand til å huske viktige deler av hendelsen		0 = NEI 1 = JA
(9) D2 – Overdrevne negative tanker eller forventninger		0 = NEI 1 = JA
(10) D3 – Forvrengte tanker som fører til skyldfølelse		0 = NEI 1 = JA
(11) D4 – Vedvarende negativ følelsestilstand		0 = NEI 1 = JA
(12) D5 – Redusert interesse for eller deltakelse i aktiviteter		0 = NEI 1 = JA
(13) D6 – Avstand til eller fremmedhet overfor andre		0 = NEI 1 = JA
(14) D7 – Vedvarende manglende evne til å kjenne positive følelser		0 = NEI 1 = JA
Delsum for D	Alvor D =	Antall Sx for D =

E. Aktiverings- og reaksjonssymptomer (krav om 2 for diagnose)	Siste måned	
Symptom	Alvor	Sx (Alvor $\geq$ 2)?
(15) E1 – Irritabel atferd og raseriutbrudd		0 = NEI 1 = JA
(16) E2 – Skjødsløs eller selvdestruktiv atferd		0 = NEI 1 = JA
(17) E3 – Overvaktksomhet		0 = NEI 1 = JA
(18) E4 – Overdreven skvettenhet		0 = NEI 1 = JA
(19) E5 – Konsentrasjonsvansker		0 = NEI 1 = JA
(20) E6 – Søvnforstyrrelser		0 = NEI 1 = JA
Delsum for E	Alvor E =	Antall Sx for E =

Totalsum for PTSD	Siste måned	
Totalsum	<i>Totalsum, Alvor</i>	<i>Totalsum, antall Sx</i>
Sum av delsummene (B + C + D + E)		

F. Forstyrrelsens varighet	Nåtid
(22) Har forstyrrelsen vart ≥ 1 måned?	0 = NEI 1 = JA

G. Ubehag eller tap av funksjonsevne (krav om 1 for	Siste måned	
Kriterium	<i>Alvor</i>	<i>Kx (Alvor ≥ 2)?</i>
(23) Subjektivt ubehag		0 = NEI 1 = JA
(24) Nedsatt sosial funksjonsevne		0 = NEI 1 = JA
(25) Nedsatt yrkesmessig funksjonsevne		0 = NEI 1 = JA
Delsum for G	<i>Alvor G =</i>	<i>Antall Kx for G =</i>

Generell vurdering	Siste måned
(26) Generell validitet	
(27) Generell alvorlighetsgrad	
(28) Generell forbedring	

Dissosiative symptomer (krav om 1 for undertype)	Siste måned	
Symptom	<i>Alvor</i>	<i>Sx (Alvor ≥ 2)?</i>
(29) 1 – Depersonalisering		0 = NEI 1 = JA
(30) 2 – Derealisering		0 = NEI 1 = JA
Delsum for dissosiasjon	<i>Alvor for Diss =</i>	<i>Antall Sx for Diss =</i>

PTSD-diagnose	Siste måned	
PTSD TIL STEDE – ER ALLE KRITERIER (A–G) OPPFYLT?	0 = NEI 1 = JA	
Med dissosiative symptomer	0 = NEI 1 = JA	
(21) Med forsinket start (≥ 6 måneder)	0 = NEI 1 = JA	